

УДК 621.039:659.3

В. М. Васильченко¹, Г. М. Новосьолов¹, О. М. Коріков², В. А. Авраменко³¹ ДП «Державний науково-інженерний центр систем контролю та аварійного реагування» (ДП «ДНІЦ СКАР») Міненерговугілля України, м. Київ² ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія “Енергоатом”», м. Київ³ ВП «Южно-Українська АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом», м. Южноукраїнськ**ПРОДОВЖЕННЯ ТЕРМІНУ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЕНЕРГОБЛОКА № 1 ЮЖНО-УКРАЇНСЬКОЇ АЕС.
ГРОМАДСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ**

Наведено інформацію про організацію, проведення та основні результати громадського обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС, що провадилось за ініціативою ВП ЮУАЕС в жовтні — грудні 2012 року.

Ключові слова: АЕС, енергоблок, продовження терміну експлуатації, громадське обговорення.

Продовження терміну експлуатації діючих енергоблоків атомних електростанцій визначається «Енергетичною стратегією України на період до 2030 року» [1] як одна з необхідних умов реалізації цілей і завдань цієї стратегії.

Встановлений проектами 30-річний термін експлуатації енергоблоків типу ВВЕР-1000 ґрунтувався на суто консервативних оцінках, які виходили з рівня знань, наявних у 70—80-х роках минулого століття. Практичний досвід експлуатації показав, що фактичний термін служби основних елементів АЕС набагато більший, ніж це припускалося раніше, а заміна інших елементів може бути здійснена з відносно невеликими витратами.

Тенденція продовження терміну експлуатації енергоблоків АЕС спостерігається в багатьох, зокрема високорозвинених, країнах: США, Великобританії, Німеччині, Франції, Канаді, Російській Федерації. Продовження терміну експлуатації АЕС України у понадпроектний період дасть змогу забезпечити як підтримку виробництва електроенергії на досягнутому рівні до введення нових потужностей, так і накопичити кошти на виведення з експлуатації енергоблоків без істотного збільшення навантаження на споживача.

Першим з українських енергоблоків ВВЕР-1000, проектний термін експлуатації якого має завершитись у 2013 році [2], є енергоблок № 1 Южно-Української АЕС. Економічну доцільність продовження експлуатації цього блока демонструють такі цифри: якщо орієнтовні витрати на будівництво нового блока за міжнародною практикою становлять близько 60—80 млрд. грн (5—7 млрд. €), то витрати на продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС за оцінками дорівнюватимуть 3500 грн на 1 кВт встановленої потужності, або 3,5 млрд. грн у цілому, або 5 % вартості будівництва нового блока.

**1 ЗАКОНОДАВЧІ ВИМОГИ
ЩОДО ПРОДОВЖЕННЯ ТЕРМІНУ
ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЯДЕРНИХ ЕНЕРГОБЛОКІВ**

Діяльність, пов'язана з продовженням терміну експлуатації (ПТЕ) енергоблоків АЕС, регулюється ратифікованими Україною міжнародними угодами [3—6], законами України [7—18] та підзаконними нормативно-правовими актами [19—26].

**1.1 Законодавство України про порядок
прийняття рішень щодо продовження терміну
експлуатації енергоблоків АЕС**

Порядок прийняття рішень щодо продовження терміну експлуатації (ПТЕ) енергоблоків українських АЕС визначається Законом України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення» [9]. Статтею 6 цього Закону передбачається, що рішення про продовження терміну експлуатації енергоблока АЕС приймається органом державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки на підставі висновку державної експертизи з ядерної та радіаційної безпеки шляхом внесення змін до ліцензії на його експлуатацію.

Зазначимо, що з прийняттям Верховною Радою України Закону № 1566-VI від 25.06.2009 [10] чинне формулювання статті 6 Закону [9], як і інших його статей, не передбачає виконання техніко-економічного обґрунтування з оцінкою впливів на навколишнє середовище (ОВНС) діяльності з ПТЕ енергоблоків для прийняття відповідного рішення.

Національними нормативними документами виконання ОВНС для прийняття рішення про продовження терміну експлуатації енергоблоків АЕС теж не передбачається. Зокрема, ДБН А.2.2-1-2003 [22]

визначається, що «дані будівельні норми встановлюють порядок розроблення матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище у складі проектної документації на нове будівництво, розширення, реконструкцію та технічне переоснащення об'єктів промислового та цивільного призначення (далі — планована діяльність), основні вимоги до складу й змісту цих матеріалів». Розроблення проекту ПТЕ енергоблоків АЕС вимогами діючих нормативно-правових актів України теж не передбачається.

Важливими характерними рисами діяльності з продовження терміну експлуатації енергоблоків українських АЕС, зокрема енергоблока № 1 ЮУАЕС, є такі:

- ця діяльність не змінює існуючого проекту;
- потужність енергоблока залишається незмінною;
- цією діяльністю не передбачається збільшення обсягів виробництва електроенергії;
- вплив на навколишнє середовище не збільшується.

Отже, продовження терміну експлуатації енергоблоків АЕС не призводить до суттєвої зміни попередньої діяльності з їх експлуатації.

1.2 Вимоги ратифікованих Україною міжнародних угод, пов'язані з продовженням терміну експлуатації енергоблоків АЕС

Постановою колегії Державної інспекції ядерного регулювання України від 27.04.2012 № 9 «Про результати розгляду Звіту з переоцінки безпеки енергоблока № 1 ЮУАЕС» [27] визначено, що для прийняття позитивного рішення щодо продовження експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС у понадпроектний термін однією з умов є додержання Україною міжнародних зобов'язань. Зокрема, «Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті» (далі — Конвенція Еспо) [4] та «Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (далі — Орхуська Конвенція) [5] з моменту їх ратифікації Україною стали частиною національного законодавства.

Вимоги Конвенції Еспо. Конвенцією Еспо [4] встановлюються певні обов'язки країн щодо запланованих видів діяльності (до переліку їх входить і діяльність АЕС), яка може призводити до значного шкідливого транскордонного впливу, зокрема:

- оповіщення інших сторін, що можуть бути зачеплені цією діяльністю;
- підготовка документації з оцінки впливу на навколишнє середовище запланованої діяльності;
- консультації з зачепленими сторонами, які проводяться на підставі документації з оцінки впливу на навколишнє середовище.

Під терміном «запланована діяльність» у Конвенції розуміється будь-яка діяльність чи будь-яка

суттєва зміна у тій чи іншій діяльності, яка вимагає прийняття рішення компетентним органом відповідно до вживаної національної процедури [4, ст. 1, v]; «оцінка впливу на навколишнє середовище» означає національну процедуру оцінки можливого впливу запланованої діяльності на навколишнє середовище [4, Ст.1, vi].

Оскільки, як це зазначалося в п. 1.1, ПТЕ енергоблоків АЕС не приводить до суттєвої зміни попередньої діяльності з їх експлуатації, а відповідно до національної процедури діяльність з ПТЕ не передбачає виконання ОВНС, то вимога Конвенції Еспо щодо необхідності підготовки документації з ОВНС не розповсюджується на діяльність з ПТЕ енергоблоків АЕС України.

У зв'язку із запланованим продовженням терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС, за ініціативи Южно-Української АЕС, у період з вересня 2011 року по січень 2012 року проведено детальний екологічний аудит з метою визначення екологічної обґрунтованості та ефективності діяльності енергоблоків ЮУАЕС в процесі продовження термінів їх експлуатації, встановлення відповідності цієї діяльності (з продовження термінів) вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища [28]. Проведення такого добровільного незалежного екологічного аудиту цілком відповідає законодавству України [15] та кращій європейській практиці [29].

Відповідальним виконавцем екоаудиту став ДП «Державний науково-інженерний центр систем контролю та аварійного реагування» (ДП «ДНІЦ СКАР», м. Київ). В аудиті також взяли участь експерти Українського науково-дослідного інституту екологічних проблем (УкрНДІЕП, м. Харків), Навчально-наукового інституту екологічної безпеки та управління ДЕА Мінприроди України (м. Київ) та Лабораторії радіоекологічної надійності біосистем Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України (ІКБГІ, м. Київ).

Загальні дані з оцінки впливів АЕС України на навколишнє середовище, зокрема екологічна оцінка, виконана в рамках обґрунтування Комплексної (зведеної) програми підвищення безпеки енергоблоків АЕС України (КЗПБ) [30], свідчать про відсутність значущого шкідливого транскордонного впливу на інші країни за нормальних умов експлуатації українських АЕС. Проте в звіті [30] зазначається, що розглянута в ньому екологічна оцінка не стосується екологічних та соціальних питань продовження терміну експлуатації реакторів [30, п. 12.1.1]).

Результати екологічного аудиту [28] показали, що географічне розміщення майданчика ЮУАЕС та очікуваний рівень екологічних впливів внаслідок продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 дають підстави стверджувати, що для цієї діяльності детальне інформування та консультації з сусідніми країнами не потрібні.

Вимоги Орхуської Конвенції. Основні вимоги Орхуської Конвенції [5], пов'язані з продовженням терміну експлуатації енергоблоків АЕС, стосуються громадського обговорення запланованої діяльності: інформування про неї, надання доступу до відповідної інформації, проведення обговорень з можливістю подання в письмовій або, під час громадських слухань, в усній формі будь-яких запитань, зауважень або міркувань, та врахування належним чином у відповідному рішенні результатів участі громадськості в обговореннях.

Зокрема, у ст. 1 («Мета») Конвенції [5] формулюється, що «кожна зі Сторін гарантує права на доступ до інформації, на участь громадськості в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища».

Склад інформації, що надається громадськості, визначається ст. 6:

а) опис промислового об'єкта, фізичні та технічні характеристики запропонованої діяльності, включаючи оцінки передбачуваних залишків і викидів;

б) опис найбільш суттєвих факторів впливу на навколишнє середовище;

в) опис заходів, передбачених для запобігання та/або зменшення впливу, включаючи викиди;

г) популярне резюме вищезгаданого;

е) огляд основних альтернатив, розглянутих заявником;

ф) відповідно до національного законодавства, основні звіти та рекомендації, адресовані державному органу на момент, коли зацікавленій громадськості буде надано інформацію...

Процедури участі громадськості дають їй можливість подавати в письмовій формі або, у разі потреби, під час громадських слухань або розгляду питання за участю заявника будь-які зауваження, інформацію, аналіз або міркування, які, на її думку, стосуються запланованої діяльності.

Кожна із Сторін забезпечує, щоб у відповідному рішенні належним чином було враховано результати участі громадськості».

1.3 Законодавство України щодо участі громадськості в прийнятті екологічно важливих рішень

Слід відзначити, що вимоги національного законодавства України цілком відповідають вказаним у п. 1.2 міжнародним вимогам щодо участі громадськості в прийнятті екологічно важливих рішень. Зокрема, Законом України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» [8] забезпечення участі громадян та їх об'єднань у формуванні державної політики у сфері використання ядерної енергії визначається одним з основних завдань ядерного законодавства (ст. 3), а відкритість і доступність інформації, пов'язаної з використанням ядерної енергії, — основним принципом державної політики у сфері використання ядерної енергії та радіаційного захисту (ст. 5). Згідно із Законом

України «Про охорону навколишнього природного середовища» [7], «кожний громадянин України має право на... участь в обговоренні та внесення пропозицій до проектів нормативно-правових актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, внесення пропозицій до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, що беруть участь в прийнятті рішень з цих питань» (ст. 9).

Статтею 11 Закону України [8] визначається: «громадяни та їх об'єднання мають право... на участь в обговоренні питань, пов'язаних з розміщенням, проектуванням, спорудженням, експлуатацією та зняттям з експлуатації ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання. З метою залучення громадян та їх об'єднань до участі у розгляді питань, пов'язаних з використанням ядерної енергії, місцеві органи державної влади і самоврядування можуть організувати громадські слухання з питань захисту проектів, пов'язаних з розміщенням, спорудженням, зняттям з експлуатації ядерних установок та об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами. На громадські слухання виносяться як матеріали, подані заявником, так і результати державних та громадських експертиз».

Порядок проведення громадських слухань встановлюється Кабінетом Міністрів України [8], зокрема постановами Кабінету Міністрів України [25, 26].

Предметом громадських слухань є розгляд «проектів будівництва нових, розширення та зняття з експлуатації ядерних установок, а також матеріалів з обґрунтування безпеки продовження терміну їх експлуатації, ...питання, пов'язані з впливом зазначених установок на довкілля та здоров'я людей» [25].

Організатором громадського обговорення може бути орган виконавчої влади, який приймає рішення, орган місцевого самоврядування або замовник проекту такого рішення [26, п. 5]. Проведення громадських слухань є обов'язковим у разі прийняття рішень щодо об'єктів та видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку ([26, п. 12].

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ОБГОВОРЕННЯ ПИТАНЬ ПТЕ ЕНЕРГОБЛОКА № 1 ЮУАЕС

У зв'язку із завершенням проектного терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУ АЕС та розробленням «Звіту з періодичної переоцінки безпеки» — основного документа, на підставі якого Держатомрегулювання України приймає рішення щодо можливості продовження терміну експлуатації енергоблока, — у вересні 2012 року ВП «Южно-Українська АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом» розпочав діяльність з підготовки та проведення громадського обговорення питань ПТЕ енергоблока № 1.

Організаційно-технічний супровід громадського обговорення здійснював ДП «ДНІЦ СКАР» (м. Київ).

2.1 Структура діяльності з громадського обговорення питань ПТЕ енергоблока № 1 ЮУАЕС

Діяльність з громадського обговорення (ГО) питань ПТЕ енергоблока № 1 ЮУАЕС охоплювала:

- *підготовчі заходи:*
 - інформування місцевих органів влади та консультації стосовно проведення громадських слухань (ГС), оприлюднення прийнятих рішень;
 - розроблення плану заходів громадського обговорення питань ПТЕ енергоблока № 1 ЮУАЕС;
 - розроблення та підготовку вихідних інформаційних матеріалів для громадського обговорення;
 - підготовку офісів для громадськості;
 - складання попереднього переліку громадських організацій для інформування про процес ГО;
 - складання попереднього переліку ЗМІ, яким надаватиметься інформація;
 - підготовку організаційно-технічного забезпечення проведення громадських заходів;
- *початок та проведення громадського обговорення:*
 - інформування про початок обговорення (розміщення прес-релізу на веб-сайті, надсилання його ЗМІ та громадським організаціям);
 - відкриття та роботу офісів для громадськості;
 - розміщення вихідної інформації на веб-сайті та надання доступу до неї в офісах для громадськості;
 - інформаційне забезпечення та організаційно-технічна підтримка шести громадських слухань, що за рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування проводились у містах та селищах міського типу зони спостереження ЮУАЕС;
 - складання стенограм дискусійних частин громадських слухань;
 - розміщення на веб-сайті та розсилку ЗМІ прес-релізу за результатами проведення ГО;
- *заклучні заходи:*
 - збір запитань, зауважень, пропозицій громадськості та відповіді на них;
 - внесення одержаних матеріалів до Книги запитань—відповідей;
 - підготовку заключного звіту;
 - оприлюднення результатів громадського обговорення.

2.2 Підготовчі заходи

Інформування місцевих органів влади та консультації стосовно проведення ГС; оприлюднення прийнятих рішень. Органам виконавчої влади і органам місцевого самоврядування територій, що входять до зони спостереження ЮУАЕС, заздалегідь була надана вихідна інформація щодо діяльності з продов-

ження терміну експлуатації енергоблока № 1, яка провадиться ЮУАЕС, та її намірів розпочати процес громадського обговорення цих питань.

Рішення щодо проведення громадських слухань з обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС ухвалили органи місцевої влади міст Южноукраїнськ, Вознесенськ, Первомайськ і селищ міського типу Доманівка, Братське та Арбузинка.

Відповідно до нормативних вимог [25], інформація про проведення громадських слухань (тематика, час і місце проведення) була розповсюджена через засоби масової інформації не пізніше, ніж за 30 днів до початку кожного із слухань.

Інформацію про громадські слухання оприлюднили вісім місцевих газет, різні номери інформаційного бюлетеня «ЕнергоФакти», FM-радіомовлення «Імідж-FM» (м. Вознесенськ та 30-кілометрова зона покриття) і «Всесвіт-FM» (м. Первомайськ та 30-кілометрова зона покриття), телеканали «Миколаїв» (обласне телебачення) і «Квант» (м. Южноукраїнськ); крім того вона була подана на веб-сайті ЮУАЕС.

Розроблення плану заходів процесу громадського обговорення ПТЕ енергоблока № 1 ЮУАЕС. Після одержання від місцевих органів влади населених пунктів 30-кілометрової зони інформації щодо прийнятих ними рішень про проведення громадських слухань з обговорення питань ПТЕ енергоблока № 1, на ЮУАЕС 5 жовтня 2012 року відбулася робоча нарада з питань організації громадських обговорень, де розглядалися, зокрема, підготовка презентаційних матеріалів для майбутніх обговорень та основні заплановані заходи ГО.

Передбачена розробленим Планом заходів ГО загальна тривалість підготовчої та активної фази процесу обговорення становила 90 днів. На заключну фазу (опрацювання результатів, складання Книги запитань—відповідей та звіту) передбачався один місяць.

У процесі реалізації Плану заходів терміни виконання окремих з них та деякі деталі Плану були скориговані, зокрема:

- дата проведення громадських слухань у м. Первомайську змінена з 02.11.2012 на 21.11.2012;
- оприлюднення прес-релізу за результатами проведення ГО на веб-сайті та розсилання його ЗМІ у зв'язку з цим здійснювалися на два дні пізніше.

Вихідні інформаційні матеріали для громадського обговорення. Основним документом, на підставі якого приймається рішення щодо можливості продовження терміну дії ліцензій АЕС на експлуатацію енергоблоків у понадпроектний період, є Звіт з періодичної переоцінки безпеки (ЗППБ). ЗППБ розроблявся фахівцями ТОВ «Енергоризик» на підставі договору з ЮУАЕС за участю експертів SSM — органу радіаційної безпеки Королівства Швеція. У складі ЗППБ проаналізовано 14 факторів безпеки, які групуються по главах, кожна з яких представлена у вигляді окремого звіту. За результатами оцінки всіх факторів безпеки виконано Комплексний аналіз безпеки, який також оформлено окремим звітом.

Враховуючи значний обсяг ЗППБ (загальний обсяг всіх 15 глав — 18 007 сторінок) та його суто технічне призначення, у процесі обговорення доступ передбачався лише до двох глав звіту, безпосередньо пов'язаних з темою обговорення: ФБ-14 «Вплив експлуатації АЕС на навколишнє середовище» [31] та «Комплексного аналізу безпеки» [32].

Оскільки національним законодавством України [8, 17, 18] та відповідними міжнародними угодами [4, 5] передбачається вільний доступ громадськості до інформації про стан довкілля, екологічної інформації та матеріалів з оцінки впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, то за основні вихідні інформаційні матеріали для запланованого обговорення використовувалися такі документи:

– Звіт з періодичної переоцінки безпеки. Фактор № 14. Вплив експлуатації АЕС на навколишнє середовище [31];

– Комплексна (зведена) програма підвищення безпеки енергоблоків АЕС України: Екологічна оцінка [30];

– Національний звіт України «Результати проведення “стрес-тестів”» [33];

– Звіт про екологічний аудит енергоблоків ЮУАЕС [28].

Внаслідок великих обсягів звітів, для ознайомлення громадськості з основними положеннями цих документів, що стосуються оцінки впливів на навколишнє середовище, ДП «ДНІЦ СКАР» за договором з ЮУАЕС склав «Інформаційно-аналітичний огляд матеріалів з оцінки впливів на навколишнє середовище продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС» (далі — ІАО), який містить еколо-гічну та технічну інформацію відповідно до положень конвенцій [4, 5]. Повний текст ІАО наведено в [34].

2.3 Початок та проведення громадського обговорення

Інформування про початок процесу громадського обговорення. З метою інформування громадськості, громадських організацій та засобів масової інформації про початок активної фази процесу громадського обговорення, 16 жовтня 2012 року на офіційному веб-сайті ВП «Южно-Українська АЕС» був розміщений спеціально підготований для цього «Прес-реліз про процес громадського обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС» [34].

Для інформування засобів масової інформації про початок громадського обговорення та заплановані заходи відділом роботи з громадськістю та ЗМІ ВП ЮУАЕС того самого дня, 16.10.2012, було розіслано прес-реліз редакціям ЗМІ за списком розсилки на 141 адресу.

Перелік громадських організацій (18), яким надавалась інформація про початок процесу громад-

ського обговорення, визначався на підставі даних поточного моніторингу громадських організацій екологічного та енергетичного напрямів, що виконується ДП «ДНІЦ СКАР».

Інформування суміжних держав про можливий вплив у транскордонному контексті. Як зазначено вище, результати виконаного екологічного аудиту ЮУАЕС [28] показали, що географічне розміщення майданчика та очікуваний рівень екологічних впливів внаслідок продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 дають підстави для висновку, що для цієї діяльності детальне інформування та консультації з сусідніми країнами не потрібні.

Відкриття та робота офісів для громадськості. Для забезпечення можливості контактів із зацікавленими громадянами та представниками громадських організацій, відповідно до Плану заходів, впродовж усієї активної фази громадського обговорення з першого ж її дня були відкриті та працювали два офіси для громадськості — у м. Києві та м. Южноукраїнську — за адресами:

• м. Київ, пр-т Героїв Сталінграду, 64/56, ДП «ДНІЦ СКАР»;

факс: +38 044 411 92 70;

часи роботи: пн. — пт. з 10.00 до 17.30;

• м. Южноукраїнськ, вул. Миру, 9, гуртожиток № 3, 3-й поверх (хол), відділ роботи з громадськістю та ЗМІ ВП ЮУАЕС;

часи роботи: пн. — пт. з 9.00 до 17.00;

тел.: (05136) 28669, 59400, 56444.

Електронні запити надсилалися за єдиною адресою: pkg@dnic.kiev.ua

Основне призначення офісів:

– надання громадськості інформаційних пакетів документації,

– надання можливості доступу до більш детальної інформації в разі зацікавленості;

– збір запитань, зауважень та пропозицій громадян.

Кожний відвідувач реєструвався черговим співробітником офісу в журналі реєстрації та отримував такі матеріали:

– «Інформаційно-аналітичний огляд матеріалів з оцінки впливів на навколишнє середовище продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС»;

– прес-реліз про процес громадського обговорення;

– бланк реєстрації запитань, зауважень і пропозицій.

Одержані в офісах запитання, зауваження та пропозиції громадян щодо продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС збиралися для подальшого опрацювання та надання на них відповідей фахівців.

Розміщення вихідної інформації на веб-сайті ВП «Южно-Українська АЕС» та надання доступу до неї в офісах для громадськості. На офіційному веб-сайті <http://www.sunpp.mk.ua/> ВП «Южно-Українська АЕС» ще до початку активної фази громадського обговорення був створений окремий розділ

«Продовження експлуатації». У цьому розділі розмішувалась основна інформація за темою обговорення — як вихідна документація, так і поточна інформація стосовно процесу громадського обговорення.

З вихідних інформаційних матеріалів на веб-сайті ЮУАЕС були надані в повному обсязі документи:

- Пояснювальна записка до матеріалів з оцінки впливів на навколишнє середовище продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС [35];
- ЗППБ. Фактор № 14. Вплив експлуатації АЕС на навколишнє середовище [31];
- ЗППБ. Комплексний аналіз безпеки [32];
- КЗППБ. Звіт про екологічну оцінку [30];
- Звіт про екологічний аудит ВП ЮУАЕС [28];
- Інформаційно-аналітичний огляд матеріалів з оцінки впливів на навколишнє середовище продов-

ження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС [34].

З поточної інформації розміщено прес-релізи, інформація про проведення слухань, повідомлення.

Всі інформаційні матеріали, розміщені на веб-сайті ЮУАЕС, були доступні також у двох офісах для громадськості, а в разі запиту надсилалися електронною поштою.

Громадські слухання з питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС. За рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в містах та селищах міського типу зони спостереження ЮУАЕС з 1 по 21 листопада 2012 року було проведено шість громадських слухань з питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 (табл. 1).

Таблиця 1. Громадські слухання з питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС, проведені з 1 по 21 листопада 2012 року в населених пунктах зони спостереження ЮУАЕС

№	Населений пункт	Дата	Час	Місце проведення	Кількість учасників
1	м. Южноукраїнськ	01.11.2012	17-30	Палац культури міста	146
2	смт. Доманівка	09.11.2012	13-30	Районний будинок культури	203
3	смт. Братське	14.11.2012	15-00	Районний будинок культури	281
4	м. Вознесеньк	16.11.2012	10-00	Міський будинок культури	383
5	смт. Арбузинка	17.11.2012	10-00	Сесійна зала районної ради	149
6	м. Первомайськ	21.11.2012	10-00	Міський будинок культури	161

Під час реєстрації кожному учаснику громадських слухань надавався пакет вихідної інформації, який містив:

- Інформаційно-аналітичний огляд матеріалів з оцінки впливів на навколишнє середовище продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС;
- прес-реліз про процес громадського обговорення;
- бланк реєстрації запитань, зауважень і пропозицій;
- презентаційні матеріали ЮУАЕС.

До початку засідання учасникам демонструвався спеціально підготовлений інформаційно-популярний фільм, присвячений діяльності ЮУАЕС та продовженню експлуатації енергоблока № 1.

Типовий порядок денний громадських слухань передбачав:

- вступне слово представника органів місцевої влади — організаторів слухань;
- представлення офіційних учасників громадських слухань; прийняття порядку денного;
- доповіді представників ЮУАЕС:
 - «Продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС»;
 - «Обґрунтування безпечності продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС та оцінка впливу експлуатації у надпроектний період на навколишнє середовище»;
 - обговорення учасниками слухань питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС;
 - підведення підсумків громадських слухань.

На всіх громадських слуханнях для надання інформації за темою обговорення, відповідей на запитання, зауваження та пропозиції учасників громадських слухань брала участь група фахівців — представників ЮУАЕС.

Для подальшого відтворення стенограм дискусійних частин з метою збору та опрацювання висловлених запитань, зауважень та пропозицій громадськості на всіх слуханнях здійснювався їх аудіозапис. Стенограми дискусійних частин громадських слухань наведено у [34, додатки І1—І6].

Загалом у громадських слуханнях з обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС взяли участь 1323 громадян (див. табл. 1).

Офіційні результати проведених слухань (їх резолюції) наведено в [34, додатки К1—К6]. Учасники ГС в цілому висловили підтримку діяльності ДП НАЕК «Енергоатом» та ВП «Южно-Українська АЕС» щодо продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС за умови забезпечення належного рівня його безпеки та збереження соціально-економічних компенсацій ризику для населення зони спостереження, встановлених законодавством України.

Завершення активної фази громадського обговорення. На завершення активної фази громадського обговорення її підсумки були підведені випуском заключного «Прес-релізу про процес громадського обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС» [34],

розміщеного 29.11.2012 на веб-сайті ЮУАЕС, а також розісланого до редакцій ЗМІ за тим самим списком, за яким здійснювалось інформування про початок громадських слухань.

2.4 Заключні заходи

Збір запитань, зауважень, пропозицій громадськості та відповіді на них. Запитання, зауваження та пропозиції стосовно продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС отримувалися в усній та письмовій формі протягом усього процесу громадського обговорення з 16.11.2012 по 21.11.2012:

– на шістьох громадських слуханнях, проведених у містах та селищах міського типу зони спостереження ЮУАЕС у період з 1 по 21 листопада 2012 року;

– в офісах для громадськості в м. Києві та м. Южноукраїнську, що були розгорнуті й працювали у період з 16.11.2012 по 21.11.2012.

На запитання, зауваження та коментарі, одержані на громадських слуханнях в усній формі чи в письмовій формі у вигляді записок, відповіді фахівців надавалися безпосередньо на цих слуханнях. Однак іноді, коли для відповіді на одержане запитання бракувало часу або необхідних даних, відповіді на них готувалися пізніше і надавалися вже в письмовій формі.

Внесення одержаних матеріалів до «Книги запитань—відповідей». Усі запитання, зауваження і коментарі громадськості, одержані в усній чи письмовій формі протягом обговорення, збиралися для їх подальшого опрацювання.

Опрацювання одержаних протягом процесу громадського обговорення матеріалів — аналіз та систематизація всіх запитань, зауважень і коментарів громадськості, їх узагальнення — здійснювалось для розміщення разом з відповідями на них у «Книзі запитань—відповідей щодо продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС».

Оскільки деякі однакові за суттю запитання та пропозиції громадськості неодноразово повторювалися, то в процесі опрацювання вони формулювалися в узагальненій (не персоніфікованій) формі, на яку надавалася відповідь в «Книзі запитань—відповідей». При цьому персоніфіковані запитання, пропозиції та коментарі (у формі, в якій вони були надані авторами) теж наведені в Книзі.

Для зручності користування всі запитання з відповідями у Книзі розділені за шістьма тематичними напрямками:

1. Організація процесу громадського обговорення.
2. Правові питання продовження терміну експлуатації енергоблока.
3. Питання безпеки експлуатації ЮУАЕС та продовження терміну експлуатації енергоблока № 1.
4. Оцінка впливів на навколишнє середовище.
5. Соціально-економічна компенсація ризику.
6. Інші питання паливно-енергетичного комплексу та ядерної енергетики.

Підготовка заключного звіту. По завершенню всіх запланованих заходів у рамках громадського обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС складено заключний Звіт [34], що містить опис діяльності та її результати за всіма планованими напрямками.

Оприлюднення результатів громадського обговорення. Друковані копії Звіту про громадське обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС [34] в повному обсязі були надіслані до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, на території яких проводилися громадські слухання, зазначені в табл. 1, та до Державної інспекції ядерного регулювання України.

Крім того, Звіт у повному обсязі розміщено на офіційному веб-сайті ВП «Южно-Українська АЕС» (<http://www.sunpp.mk.ua/>).

Висновки

Наведена інформація про організацію, проведення та результати громадського обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС дає змогу зробити такі висновки:

1. Проведення громадського обговорення питань обґрунтування безпеки продовження терміну експлуатації енергоблоків АЕС та матеріалів з оцінки впливів цієї діяльності на навколишнє середовище є необхідним і обов'язковим заходом, який передбачається чинним законодавством України і ратифікованими Україною міжнародними угодами.

2. У процесі громадського обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС виконано всі вимоги чинного законодавства стосовно порядку, термінів та обсягів інформування громадськості щодо запланованої діяльності. Можливість участі в громадському обговоренні була надана всім громадським організаціям та громадянам, які виявили свою зацікавленість. У той же час запланованими заходами процесу обговорення більшою мірою охоплено населення зони спостереження ЮУАЕС, на якій можливий вплив планованої діяльності і населення якої в соціально-економічному плані найбільше пов'язане з діяльністю ЮУАЕС.

3. Для забезпечення можливості контактів із зацікавленими громадянами та представниками громадських організацій, відповідно до Плану заходів, протягом всієї активної фази громадського обговорення працювали два офіси у м. Києві та м. Южноукраїнську. Основним призначенням їх було надання громадськості інформаційних пакетів документації щодо запланованої діяльності і можливості доступу до більш детальної інформації, збір запитань, зауважень та пропозицій за темою обговорення.

4. Обговорення з громадськістю охоплювало всі аспекти питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС (екологічні, санітарно-гігієнічні, медичні, соціально-економічні, інженерно-технічні, організаційні, фінансові тощо). До процесу обговорення були залучені провідні фахівці ЮУАЕС, що спеціалізуються за вказаними напрямками.

5. Відповідно до Плану заходів ГО здійснювалась інформаційна та організаційно-технічна підтримка шістьох громадських слухань, які за рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування проводились у містах та селищах міського типу зони спостереження ЮУАЕС у період з 1 по 21 листопада 2012 року. Усього в громадських слуханнях взяли участь 1323 громадян.

Результати проведених громадських слухань свідчать про підтримку діяльності ДП НАЕК «Енергоатом» та ВП «Южно-Українська АЕС» щодо продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ЮУАЕС за умови забезпечення належного рівня його безпеки та збереження соціально-економічних компенсацій ризику для населення зони спостереження, встановлених законодавством України.

6. Усі запитання, пропозиції та зауваження громадськості, висловлені в процесі обговорення як в усній, так і в письмовій формі, були зібрані та опрацьовані. На всі запитання, пропозиції та коментарі підготовлені та надані фахові відповіді.

Отриману в ході громадського обговорення сукупність інформації систематизовано та проаналізовано для врахування в подальшій діяльності ЮУАЕС.

7. Передбачений законодавством України порядок прийняття рішень щодо продовження терміну експлуатації енергоблоків АЕС не вимагає виконання оцінки впливів цієї діяльності на навколишнє середовище та підготовки відповідного звіту.

Натомість досвід проведення екологічного аудиту ВП «Южно-Українська АЕС» показав його доцільність та повну виправданість. Зібрані в звіті за результатами цього аудиту матеріали дозволили вирішити ряд важливих питань, зокрема:

- продемонструвати екологічну обґрунтованість та ефективність діяльності з продовження терміну експлуатації енергоблоків ВП «Южно-Українська АЕС»;

- встановити відповідність цієї діяльності вимогам чинного законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

- показати відсутність впливів запланованої діяльності з продовження терміну експлуатації енергоблоків ЮУАЕС на інші країни у транскордонному контексті;

- продемонструвати достатність та вичерпність наявних матеріалів з оцінки впливів на навколишнє середовище діяльності ЮУАЕС;

- підготувати вихідні матеріали для подальшого громадського обговорення питань продовження терміну експлуатації енергоблока № 1 ВП «Южно-Українська АЕС».

Список використаної літератури

1. Розпорядження КМ України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року» № 145-р від 15.03.2006 р.
2. Постанова колегії Державної інспекції ядерного регулювання України від 20.12.2012 № 18 «Про можливість експлуатації енергоблока № 1 Южно-Української АЕС у понадпроектний термін за результатами періодичної переоцінки безпеки».
3. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про ядерну безпеку» № 736/ 97-ВР від 17.12.1997.
4. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті» № 534-XIV від 19.03.1999.
5. Закон України «Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» № 832-XIV від 06.07.1999.
6. Закон України «Про ратифікацію Об'єднаної конвенції про безпеку поводження з відпрацьованим паливом та про безпеку поводження з радіоактивними відходами» № 1688-III від 20.04.2000.
7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» № 1264-XII від 25.07.1991.
8. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» №39/ 95-ВР від 08.02.1995.
9. Закон України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення» № 2861-IV від 08.09.2005.
10. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення» та інших законів України щодо удосконалення процедури прийняття рішень» № 1566-VI від 25.06.2009.
11. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами» № 255/ 95-ВР від 30.07.1995.
12. Закон України «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» № 1370-XIV від 11.01.2000.
13. Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» № 15/ 98-ВР від 14.01.1998.
14. Закон України «Про екологічну експертизу» № 45/ 95-ВР від 09.02.1995.

15. Закон України «Про екологічний аудит» № 1862-IV від 24.06.2004.
16. Закон України «Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки» № 1868-IV від 24.06.2004.
17. Закон України «Про інформацію» № 2938-VI від 13.01.2011.
18. Закон України «Про доступ до публічної інформації» № 2939-VI від 13.01.2011.
19. НРБУ-97. Норми радіаційної безпеки України. Державні гігієнічні нормативи / МОЗ України. — 1997.
20. ГСП 6.2005-09-02. Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України (ОСПУ). Державні санітарні правила / МОЗ України. — 2005.
21. НРБУ-97/Д-2000. Норми радіаційної безпеки України. Доповнення: Радіаційний захист від джерел потенційного опромінення / МОЗ України. — 2000.
22. ДБН А.2.2-1-2003. Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд / Держбуд України. — 2004.
23. СПАС-88, ПНАЕ. Санітарні правила проектування та експлуатації атомних станцій.
24. НП 306.2.141-2008. Загальні положення безпеки атомних станцій (ЗПБ-2008) / Держатомрегулювання. — 2008.
25. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань з питань використання ядерної енергії та радіаційної безпеки» № 1122 від 18.07.1998.
26. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля» № 771 від 29.06.2011.
27. Постанова колегії Державної інспекції ядерного регулювання України від 27.04.2012 № 9 «Про результати розгляду Звіту з переоцінки безпеки енергоблоку № 1 ЮУАЕС».
28. Звіт про екологічний аудит ВП ЮУАЕС / ДП «ДНІЦ СКАР» Міненерговугілля України. — К., 2012. — <http://www.sunpp.mk.ua/ru/ltoe>
29. Регламент Європейського парламенту й ради ЄС № 761/2001 від 19.03.2001 «Про добровільну участь організацій у системі еко-менеджменту й аудита Співтовариства (EMAS)».
30. Комплексна (зведена) програма підвищення безпеки енергоблоків АЕС України: Екологічна оцінка. Звіт про екологічну оцінку. Основний звіт / ДП НАЕК «Енергоатом», версія 5 від 31.01.2012 — <http://www.energoatom.kiev.ua/atachs/EAR0112.pdf>
31. Южно-Украинская АЭС. Энергоблок № 1. Отчет по периодической переоценке безопасности. Фактор № 14. Воздействие эксплуатации АЭС на окружающую среду». — 2010. — <http://www.sunpp.mk.ua/ru/ltoe>
32. Южно-Украинская АЭС. Энергоблок № 1. Отчет по периодической переоценке безопасности. Комплексный анализ безопасности. — 2012. — <http://www.sunpp.mk.ua/ru/ltoe>
33. Национальный отчет Украины «Результаты проведения «стресс-тестов» / Государственная инспекция ядерного регулирования Украины. — 2011. — <http://www.snrc.gov.ua/nuclear/doccatalog/document?id=173977>
34. Звіт про громадське обговорення матеріалів з обґрунтування безпеки продовження терміну експлуатації енергоблоку № 1 Южно-Української АЕС за договором № 64/12-14 від 29 вересня 2012 р. між ВП «Южно-Українська АЕС» ДП НАЕК «Енергоатом» та ДП «ДНІЦ СКАР» на надання послуг за темою: «Організаційно-технічний супровід громадських обговорень матеріалів з обґрунтування безпеки продовження терміну експлуатації енергоблоку № 1 Южно-Української АЕС». — К., 2012. — <http://www.sunpp.mk.ua/ru/ltoe>
35. Пояснювальна записка до матеріалів з оцінки впливів на навколишнє середовище продовження терміну експлуатації енергоблоку № 1 ЮУАЕС: ПЗ.0.2200.0001 УНПіІ ВП ЮУАЕС / Южноукраїнськ, 2012. — <http://www.sunpp.mk.ua/ru/ltoe?page=1>

Отримано 12.02.2013